

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus VI. Ut lite contestata non procedatur ad testium receptionem, vel
ad sententiam definitivam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

§ Ut inducatur litis contestatio, non sufficit simplex citatio, quamvis ea faciat rem non esse integram, *Clem. 2. Ut lite pendente, &c.* interruptat prescriptionem, modò in termino citationis compareat actor; alias sine effectu foret, *Jalon, ad Rubr. De in jus vocando n. 4.* Non etiam opus est formam solemnem, per interpositas stipulationes, pro more pristino: sed sufficit per actorem & reum declaratur voluntas lite contendendi. Quæ colligitur ex eo, quod reus ad petitionem actoris contradictione respondeat, coram iudice, qui per narrationem negotii causam audire incipiat, quam audit, qui alteram tantum partem audit; ut § auda postulatio non sufficiat, *l. C. hoc tit. ** Ut litis contestatio sit rei ad principalem actoris petitionem responsio animo contestandi litem, Dico, principalem; nam responsio ad positionem non facit litem contestatam, quia positiones principalis negotii decisionem non concernunt.

7 Sic neque litis contestationem inducit confessio, cum hæc contradictionem non habeat, *l. Si reus 73. D. De procurat. Felin. ad c. 1. n. 5. hoc tit.* Ut nec contradicit excipiens, *c. 2. eod. in* § cum qui excipit neque neget, neque affirmet, *c. 6. inf. De except. Felin. in d. c. 1. n. 6.*

8 Impedit & litis contestationem protestatio de non contestando, subiecta per reum responsioni suæ; quæ reo permilla, quia ipsi utile non contestari litem. Si tamen perseveret fallaciter in sua protestatione, potest à iudice cogi contestari litem. Hac de re latius *Cod. 204.*

TITULUS VI.

Ut lite non contestata non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam definitivam.

SUMMARIUM.

1. Testes ante litem contestatam cur non recipiantur.
2. Exceptio quoad exceptiones dilatorias & peremptorias litis finis.
3. Testium receptio admissa ob metum mortis vel absentia diurna.
4. Ob periculum oblivionis.

5. In causa inquisitionis, & ad perpetuam rei memoriam.

6. In causa electionis & matrimonii.

A Nte litis contestationem, quæ est solemnis iudicii fundamentum, & ante quam incertum, an lis sit futura, nec testium receptio locum habet, nec definitiva ferenda sententia; cum super quo testes recipiantur, aut sententia feratur, nihil sit, actore non tam petente, quam petere volente, *l. Amplius D. Rem ratam haberi. ** Super exceptionibus tamen dilatoriis testes rectè recipiuntur, cum tendant ad dilationem litis, ideoque ante proponendam, ut dicitur infra *tit. De except.* Idem juris in peremptoriis, quæ dicuntur litis finitæ, & ingressum ejus impediunt, de quibus *c. 1. De litis contest. in 6.*

Excipiuntur quoque testes super principalibus, quando de morte testium, vel diutina eorum absentia timetur, ne probationis copia fortuitò eripiat; absente scilicet parte adversa, sive contumaciter, sive etiam sine malitia, ut convenire nequeat. Quo casu actor intra annum, ex quo convenire reum potuit, in jus eum vocare debet, aut saltem receptionem hujusmodi testium ei denuntiare: alias attestations receptæ non valitura. Et hoc ne hac ratione forte per fraudem reo eripiatur conditio objiciendi quid contra testes, *c. fin. in princ. h. t.*

Item dicendum, si sit periculum oblivionis ex causa moræ aut subornationis, *arg. l. 3. §. dua D. De Carbon. edicto.*

4 Quid si postea comparuerit reus, vivis adhuc testibus, an eorum examen erit repetendum? R. Ita videtur per *c. Presentata, 50. inf. De testib. & l. fin. C. eod. tit.* ubi testes per arbitrum recepti denovo sunt examinandi, si ita pars velit, nisi sint mortui.

In causa quoque inquisitionis super excessibus, non attentata contestatione, qua non est opus, testes audiuntur. Uti & quando producantur ad perpetuam rei memoriam, *d. c. fin. 6. sunt & alii &c. Significavit 41. inf. De testib.* facta tamen denuntiatione ei, cui inde periculum esse posset. Contra contumacem agitur missio in bona, de qua infra *tit. 14.* Quæ si minus sit commoda, iudex excommunicatio- ne uti potest, *c. 1. & 3. h. t.*

In causa tamen electionis, matrimonii, ne Ecclesia patiarur detrimentum propter mortem, aut alteri conjugii detur occasio fornicationis, testes recipiuntur etiam ante contestationem, & si de causa liqueat, ad definitivam proceditur, *d. c. fin. §. porro*. Quod si nulla subest contumacia, sed aliunde causerur absentia, tunc in causa electionis expectandus electus ad sex menses, nisi aliud suadeant circumstantiae. In causa confirmationis expectandus confirmatus usque ad tempus definitum per Canones, quod Glossa, in *d. §. porro V. Canonibus*, vult esse sex mensium. In contractu matrimonii expectare alter debet, donec de morte absentis probabiliter quid intelligatur, id quod ne contingat, propter absentiam non malitiosam, aliquem cadere iustis exceptionibus. Et licet parti possit esse durum, se continere, si ea sua culpa, non deest tamen causa, *d. §. porro in fine*. Alii casus, quibus ante contestationem testes admittuntur, videntur in *Gloss. 1. ad c. §. h. 2.* Facienda autem his casibus testium receptio coram illo, ad quem discussio futuræ litis spectat. Vid. Gothofr. *ad l. in lege Aquilia 40. D. Ad l. Aquil. Myns. cont. 4. Obser. 71. & 72.*

TITULUS VII.

De iuramento calumniæ.

SUMMARIUM.

1. Iuramentum hoc quando præstandum.
2. Quoties. 3. A quibus.
4. In quibus causis.
5. An & in causa criminali.
6. Quid contineat.
7. Advocati quid iurent.
8. Iuramenti huius necessitas & effectus.

V litigantes à calumniosa litium persecutione avertantur, exigitur ab iis iuramentum calumniæ: quæ hic sumitur pro calumniosa alicujus in iudicio veratione, *l. Si calio: nio: sur, 233. D. De V. S.*
Præstandum hoc iuramentum in exordio litis, *c. 1. eod. in 6.* publice coram iudice, nisi aliud postulet personarum qualitas, aut sexus reverentia. Omissum tamen in exordio, in qualibet litis parte exigere potest, prout iudici vide-

bitur, *de. 1. in prin.* * Præstari autem semel sufficit, quia extenditur ad omnia subsequenta. *Auth. Hoc sacramentum C. De iurjur. propter alium.* Si tamen suspicetur iudex agi quid malitiosè, iuramentum malitiæ exigere potest, etiam sæpius, *c. 2. in fine eod. in 6.* cum hoc non concernat totam litem, sed tantum articulum, cui adhibetur, ultra quem non extenditur.

Subeundum non ab aliis, quam qui in lite sunt, siquidem agatur de debito litis procellu, quoniam turbare talis artibus non censetur, nisi qui in lite sunt. Ut præstare illud cogatur actor & reus hæret item eorum, *l. 1. in prin. C. h. 2. sive per se, sive per alium, uti procuratorem ex specialis mandato.* Est enim hoc iuramentum crudelitatis, quod etiam per alium præstatur, in animam tamen jurantis, *c. §. h. 2. nisi agatur de proprio facto, d. c. 2. §. 1. Tutor, curator pro minoribus in animam suam jurant, quod causam eorum habeant satis respectam; Auth. Principales in fine C. h. 2. uti syndicus, &onomus, administrator xenodochiorum, d. c. 4. §. 6. h. 2.* Ab huiusmodi iuramento præstatione ne quidem Clerici sunt immunes, non obstante consuetudine, *c. §. h. 2.* qui tamen non sunt cogendi per se præstare, cum possint alteri committere: & per se præstare volentes non aliàs admittentur, quam consulto suo Prælato: Episcopi consulto summo Pontifice, *c. 1. h. 2.*

Subeundum est in omni causa, etiam appellationis, per quam nova instantia inchoatur, *2. in prin. eod. in 6.* & spirituali, quod & in ea calumniari contingat, *c. 1. eod. in 6.* per quod corrigitur, *c. 2. h. 2.*

An & in criminali? R. Id aliquos velle, per *l. 1. & 2. Cod. h. 2.* ubi dicitur esse præstandum in omnibus causis: & per *d. c. 1. h. 2.* in cuius fine videtur insinuari, in quacunque causa, sive civili sive criminali, esse subeundum: veterem tamen videri Martini sententiam, quam probat & sequitur Cujac. *ad Novel. 49. §. c. 1. h. 2.* in criminali scilicet non rectè exigi, quatenus criminaliter intentatur, cum propter obitum perjurium, tum quod in ea sufficiat inscriptio: si vero civiliter intentetur, iuramentum hoc exigere potest. Quam sententiam firmat Cujac. per *Novel. Laonis 97. & 107.* Richard. *ad l. 1. eod. d. 1.*